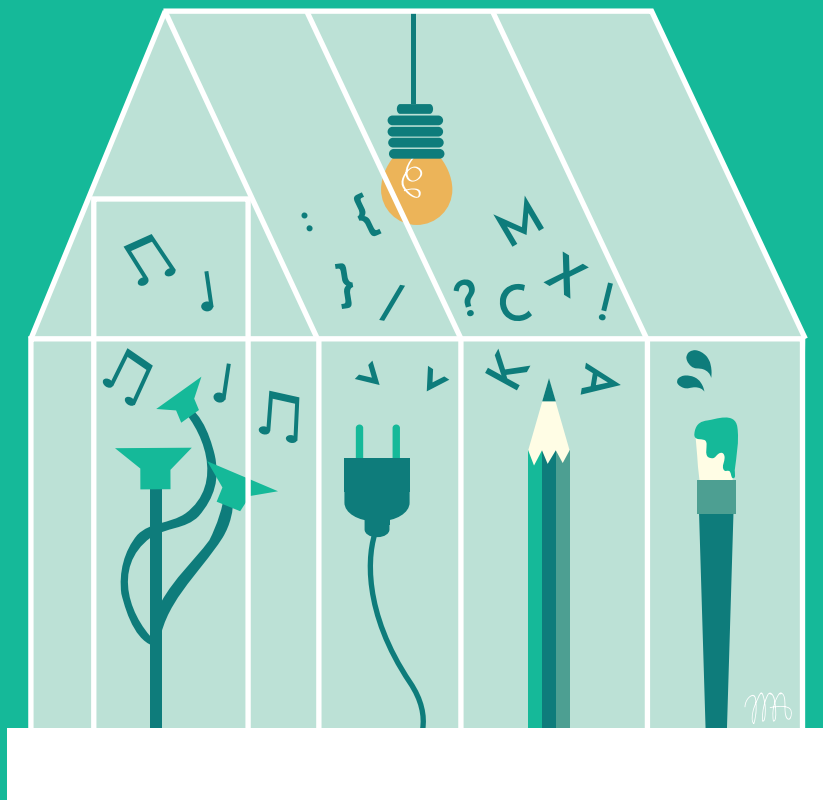

TEKIJÄNOIKEUS SUOJAA LUOVAA TYÖTÄ

SISÄLLYSLUETTELO

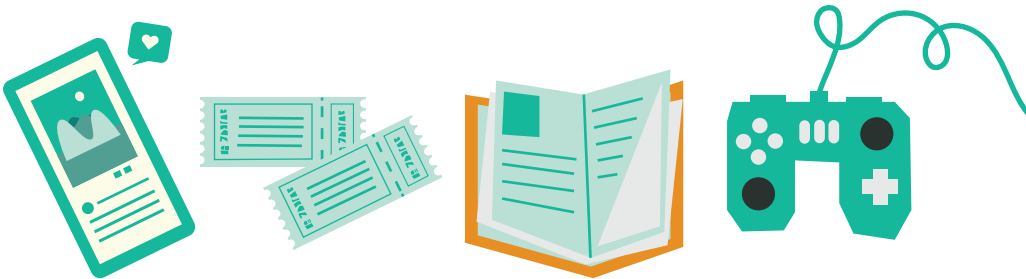
JOHDANTO	3
1. Miten tekijänoikeus syntyy	4
2. Mikä on teos	4
3. Kuka saa tekijänoikeussuojaa	4
4. Mitä tekijänoikeuslaki suojaa	5
Tekijänoikeus	5
Lähioikeudet	5
5. Tekijänoikeus.....	5
Taloudelliset oikeudet	5
Moraaliset oikeudet.....	7
Tekijänoikeus	7
6. Lähioikeudet	8
Esittävät taiteilijat	8
Ääni- ja kuvatallenteiden tuottajat.....	8
Lehtikustantajat	8
Valokuvaajat	9
Luettelon ja tietokannan valmistajat	9
Radio- ja televisioyrietykset	10
7. Oikeuksien siirtyminen	10
8. Käyttölupa	11
9. Tekijänoikeuden rajoitukset	11
Yksityinen kopiointi	11
Siteeraus	12
Parodia, pastissi ja karikatyyri	12
Muut rajoitukset ja poikkeukset	13
10. Tekijänoikeuden loukkaukset	13
Nettipiratismi	14
Fyysinen piratismi	15
11. Tekijänoikeuden loukkausten seuraamukset	15
12. Palveluhakemisto	16

JOHDANTO

Luemme lehtiä ja kirjoja, kuuntelemme musiikkia, katselemme TV-sarjoja ja elokuvia, pelaamme pelejä ja käytämme tietokoneohjelmia. Lisäksi käymme elokuvissa, konserteissa, teatterissa ja näyttelyissä sekä jaamme kuvia ja videoita sosiaalisen median palveluissa. Näihin sisältöihin liittyy oikeuksia – tekijänoikeuksia ja tekijänoikeuden lähioikeuksia.

Tekijänoikeus suojaa luovaa työtä ja sen tekijöitä iästä riippumatta, niin verkossa kuin reaali maailmassa. Osaltaan se mahdollistaa luovan työn tekijöiden toimeentulon. Kansainvälisten sopimusten myötä suomalaiset teokset saavat suojaa ulkomailla ja ulkomaiset teokset Suomessa.

Tämä julkaisu esittelee lyhyesti tärkeimmät tekijänoikeuteen liittyvät asiat. Lisätietoja saa esitteen lopussa mainituilta järjestöiltä ja viranomaisilta, sekä tekijänoikeuslaista.

1. Miten tekijänoikeus syntyy

Tekijänoikeus syntyy, kun teos tehdään. Suoja alkaa heti luomishetkestä suoraan lain nojalla. Mitään muodollisuuksia, kuten rekisteröintiä tai ©-merkin käyttöä, ei edellytetä. Suositeltavaa on kuitenkin merkitä teoksen tekijän nimi ja myös julkaisuvuosi. Lain mukaan tekijänä pidetään sitä, jonka nimi ilmoitetaan teoksen yhteydessä, jollei toisin näytetä.

2. Mikä on teos

Teos on itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Tekijänoikeuslaissa on niistä esimerkinomainen luettelo.

Teoksia voivat olla mm. sävellykset, kirjalliset ja suulliset esitykset, valokuvat, tietokoneohjelmat, pelit, näytelmät, elokuvat, koreografiat, piirustukset, maalaukset, rakennukset sekä taideteollisuuden ja -käsityön tuotteet.

Teos voidaan tehdä millä tahansa tavalla ja tekniikalla. Sama teos voi ilmentyä myös eri muodoissa, kuten musiikki nuotteina, fyysisenä tallenteena, digitaalisena tiedostona tai live-esityksenä. Teoskappale on teos fyysisenä tai digitaalisena esineenä, kuten juliste tai e-kirja. Teoksen tekijänoikeus ja teoskappaleen omistusoikeus ovat kaksi eri asiaa.

3. Kuka saa tekijänoikeussuojaa

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle eli ihmiselle, jota kutsutaan tekijäksi. Jos teoksen luomiseen on osallistunut useampi henkilö, kuuluvat yhteisteoksen tekijänoikeudet yhteisesti kaikille tekijöille.

Alkuperäinen tekijä voi siirtää tekijänoikeutensa sopimuksella yritykselle tai yhdistykselle. Tekijänoikeuslaissa säädetään myös ns. lähioikeuksista. Tällaisia oikeuksia voi olla esittävillä taiteilijoilla, äänite- ja elokuvatuottajilla, radio- ja televisioyrittäjillä, valokuvaajilla, lehtikustantajilla sekä luetteloiden ja tietokantojen valmistajilla.

4. Mitä tekijänoikeuslaki suojaa

Tekijänoikeus

Tekijänoikeussuojaa saavat teokset, jotka yltyvät teoskynnykseen, eli ovat riittävän itse-
näisiä ja omaperäisiä henkisen luomistyön tuloksia. Laissa ei aseteta teoksille laadullisia
vaatimuksia eikä niiden aikaansaamiseksi käytetyllä työ- tai tietomäärällä ole myöskään
merkitystä.

Tekijänoikeus suojaa teoksen omaperäistä ilmenemismuotoa. Se ei suojaa teoksen ai-
hetta, ideaa, valmistusmenetelmää tai tietosisältöä; nämä ovat vapaasti käytettävissä.
Tekijänoikeuden ulkopuolelle jäävät myös viranomaisten tekstit, kuten lait, asetukset,
lausumat ja päätökset.

Lähioikeudet

Tekijänoikeuslailla suojataan teosten lisäksi myös eräitä muita aineistoja. Lähioikeuk-
sien suojan kohteena on teoksen tai kansanperinteen esitys, ääni- tai kuvatallenne, leh-
tijulkaisut, teoskynnyksen alle jäävät valokuvat, tietokannat ja luettelot sekä radio- ja
TV-lähetykset. Tekijänoikeudesta poiketen lähioikeuksien suojan kohteilta ei edellytetä
omaperäisyyttä.

5. Tekijänoikeus

Tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksensa käytöstä. Yksinoikeus koskee teoksen alku-
peräisen muodon lisäksi sen muunnelmia, käännöksiä ja vastaavia johdannaisia. Yksi-
noikeutta rajoittavat jäljempänä selostettavat tekijänoikeuden rajoitukset. Tekijänoikeus
on Euroopassa voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta. Muualta peräisin olevien te-
osten suoja-aika on pääsääntöisesti 50 vuotta. Suoja-ajan päätyttyä teokset ovat va-
paasti käytettävissä.

Tekijällä on teokseensa taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Näistä puhuttaessa tarkoi-
tetaan teoksilla ja tekijällä myös soveltuvin osin lähioikeussuojan kohteita ja lähioikeuden
haltijoita.

Taloudelliset oikeudet

Taloudellisiin oikeuksiin kuuluvat teoksen kappaleen valmistaminen ja yleisön saataviin
saattaminen. Teoksen käyttämiseen tarvitaan pääsääntöisesti aina tekijän lupa. Luvan
ehtona tekijä voi vaatia korvauksen.

Teoskappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla tai missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Kappaleen valmistamista on siten teoksen, kuten kirjan tai sen osan, painaminen, monistaminen ja kopioiminen, tai sen digitoiminen tiedostoksi ja tulostaminen. Teoksen kappaleita valmistuu myös esimerkiksi silloin, kun tanssiesitys kuvataan kännykällä ja tallennetaan tiedostona tietokoneelle, muistitikulle tai pilvipalveluun.

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun se välitetään yleisölle tai esitetään julkisesti. Saataviin saattamista on myös teoskappaleen levittäminen tai näyttäminen julkisesti.

Yleisölle välittämisestä on kyse silloin, kun yleisö ei ole läsnä itse esitystilaisuudessa. Teoksen välittämistä on siten mm. sen julkaiseminen some-alustalla, jakaminen vertaisverkossa (P2P, torrent) tai suoratoistaminen. Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun elävä esitys välitetään mikrofonien ja kameroiden avulla yleisölle, joka ei ole läsnä esityspaikalla. Linkittäminen netissä on teoksen välittämistä ja edellyttää lupaa silloin kun teos linkitetään uudelle yleisölle.

Teoksen esittämisestä on kyse silloin, kun yleisö on läsnä itse esitystilaisuudessa, esimerkiksi konserteissa, messuilla, teatterissa tai elokuvissa. Esittäminen voi tapahtua joko elävänä esityksenä tai tallenteelta. Näin ollen esimerkiksi urheilulähetyksen esittäminen tai musiikin soittaminen ravintolassa on julkista esittämistä. Esitykset yksityisessä piirissä, kuten perhejuhlissa, eivät ole julkisia eikä niihin siten tarvita lupaa.

Teoksen levittämisestä on kyse silloin, kun sen fyysisiä kappaleita levitetään yleisön keskuuteen esimerkiksi tarjoamalla niitä ostettavaksi, lainattavaksi tai vuokrattavaksi. Tekijän levitysoikeus teoskappaleeseen raukeaa, kun se myydään tai muulla tavoin luovutetaan pysyvästi. Näin ollen jokainen voi myydä omistamiaan aitoja teoskappaleita, kuten kirjoja tai levyjä, eteenpäin ilman erillistä lupaa tekijältä.

Teoksen näyttämisestä on kyse silloin, kun teosta näytetään läsnä olevalle yleisölle ilman teknisiä apuvälineitä. Tyypillisesti teoksia näytetään julkisesti taide- ja valokuvanäytelyissä. Myös teoskappaleen näyttämisoikeus raukeaa, kun se on luovutettu pysyvästi; jokainen saa näyttää julkisesti omistamiaan teoskappaleita ilman erillistä lupaa tekijältä.

Moraaliset oikeudet

Moraalisiin oikeuksiin kuuluvat isyysoikeus ja respektioikeus. Näillä suojataan tekijäpersoonaa.

Isyysoikeus tarkoittaa, että tekijän nimi tulee mainita hyvän tavan mukaisesti teosta käytettäessä. Tekijällä on halutessaan oikeus myös toimia anonyymisti tai käyttäjä tai-

teilijanimeä. Respektioikeuden mukaan teosta ei saa muuttaa tai saattaa yleisön saataville tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai muutoin loukkaavassa yhteydessä. Tekstin sijoittaminen teoksen päälle ja teoksen rajaaminen tai muu muokkaaminen voivat loukata tekijän moraalisia oikeuksia. Teoksen käyttöön mainoksessa ja erityisesti poliittisessa tai uskonnollisessa kampanjassa tulisi aina varmistaa tekijän suostumus.

TEKIJÄNOIKEUS

Taloudelliset oikeudet

Moraaliset oikeudet

Kappaleen valmistaminen

Yleisön saataville saattaminen

Isyysoikeus

Respektioikeus

millä keinolla ja missä muodossa tahansa, esim.

- painamalla
- monistamalla
- kopioimalla
- kuvaamalla
- tallentamalla

- välittämällä yleisölle
- esittämällä julkisesti
- levittämällä teoskappaleita
- näyttämällä julkisesti

- tekijän nimi mainittava hyvän tavan mukaisesti teosta käytettäessä

- teosta ei saa muokata tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla
- teosta ei saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä

6. Lähioikeudet

Esittävät taiteilijat

Esittävillä taiteilijoilla, kuten muusikoilla, näyttelijöillä, tanssijoilla ja muilla esittäjillä, on oikeus omiin esityksiinsä. Esitystä ei saa ilman heidän suostumustaan tallentaa eikä saattaa yleisön saataville radiossa, televisiossa tai livenä striimaten.

Kun esitys on tallennettu ääni- tai kuvatallenteelle, tarvitaan esittävän taiteilijan lupa tallenteen kopiointiin, levittämiseen, julkiseen esittämiseen sekä yleisölle välittämiseen. Käytännössä nämä oikeudet on usein siirretty sopimuksella tallenteen tuottajalle. Osa oikeuksista on rajattu tekijänoikeusjärjestön hallinnoimaksi korvausoikeudeksi: luvan saa automaattisesti maksamalla hinnaston mukaisen käyttökorvauksen.

Esittävän taiteilijan suoja-aika on voimassa 50 vuotta esitysvuodesta. Äänitallenteen osalta esityksen suoja-aika on 70 vuotta.

Esittävällä taiteilijalla on samat moraaliset oikeudet kuin tekijällä.

Ääni- ja kuvatallenteiden tuottajat

Äänitteen eli ääntä sisältävän tallenteen tuottajan lupa tarvitaan äänitteen kopioimiseen, levittämiseen, julkiseen esittämiseen sekä yleisölle välittämiseen myös tilauksesta. Äänitetuottajalla on oikeus tallenteeseen, vaikka sille olisi tallennettu tekijänoikeudesta vapaata ääntä, kuten eläinten ääntelyä, tai suoja-ajan ulkopuolella olevaa musiikkia. Myös näistä oikeuksista osa on rajattu tekijänoikeusjärjestön hallinnoimaksi korvausoikeudeksi.

Äänitteiden suoja-aika on 70 vuotta.

Kuvatallenteen eli liikkuvaa kuvaa sisältävän tallenteen tuottajan lupa tarvitaan tallenteen kopioimiseen ja levittämiseen sekä yleisölle välittämiseen tilauksesta. Tuottajalla on yleensä hallussaan myös tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksia.

Kuvatallenteen suoja-aika on 50 vuotta.

Lehtikustantajat

Sanoma- ja aikakauslehtien kustantajilla on yksinoikeus valmistaa kappaleita julkaisusta ja välittää sitä yleisölle netissä ansiotarkoituksessa. Yksittäiset sanat ja hyvin lyhyet otteet

jäävät suojan ulkopuolelle. Lehtikustantajan lähioikeus ei myöskään ulotu linkittämiseen eikä julkaisun yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön esimerkiksi somessa. Käytännössä kustantajilla on kuitenkin hallussaan myös lehtisisältöjen tekijän- ja lähioikeudet, mitkä antavat niille mahdollisuuden puuttua julkaisujen käyttöön tarvittaessa myös laajemmin.

Oikeus on voimassa kaksi vuotta.

Valokuvaajat

Tekijänoikeuslailla suojataan valokuvia. Teoksena suojatun valokuvan suoja-aika on sama kuin muillakin teoksilla, eli 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta.

Valokuvat, jotka eivät ylitä teoskynnystä, on suojattu lähioikeudella. Suoja koskee ihmisen ottamia valokuvia tämän iästä riippumatta; myös lapsella on oikeus kännykkäkameralla ottamiinsa kuviin. Ihmisen ottama kuva, jossa tekoälyä on käytetty työkaluna, voi saada suojaa, mutta tekoälyn yksin tuottama kuva on suojan ulkopuolella. Myöskään eläimen vahingossa laukaiseman kameran tai automaattisen valvontakameran ottama kuva ei ole suojan piirissä.

Valokuvaajalla on yksinoikeus valokuvan kappaleen valmistamiseen ja yleisön saataville saattamiseen. Näin ollen valokuvan kopioiminen ja jakaminen esimerkiksi somessa edellyttää lupaa valokuvaajalta, ellei käyttö ole jonkin tekijänoikeuden rajoituksen piirissä. Lupaa ei tarvita esimerkiksi silloin, kun valokuva on otettu sellaisesta kuvataiteen teoksesta, jonka suoja-aika on jo päättynyt. Netistä löytyvää Mona Lisan kuvaa saa siis jakaa vapaasti eteenpäin miettimättä, kuka kuvan on mahdollisesti ottanut.

Lähioikeudella suojattujen kuvien suoja-aika on 50 vuotta kuvan valmistamisvuodesta.

Valokuvaajalla on myös moraaliset oikeudet.

Luettelon ja tietokannan valmistajat

Tekijänoikeuslailla suojataan luetteloita tai vastaavia tuotoksia, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, sekä tietokantoja, joiden valmistaminen on edellyttänyt huomattavaa taloudellista tai muuta panostusta. Suojan kohteita ovat siten esimerkiksi asiakas- ja myyntilue-telot, aikataulut sekä laskentataulukot.

Lähioikeus antaa valmistajalle yksinoikeuden määrätä luettelon tai tietokannan koko sisäl- löstä tai sen olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin.

Luettelon ja tietokannan valmistajan oikeuden suoja-aika on 15 vuotta.

Radio- ja televisioyrietykset

Radio- ja televisiolähetysten alkuperäiset lähettäjäyrietykset saavat suojaa lähetyksilleen. Tämä signaalisuojaksi kutsuttu lähioikeus on pidettävä erillään lähetyksen kuljettamasta ohjelmasisällöstä, johon lähettäjäyrietyksellä voi myös olla kuvatalentteen tuottajan oikeus.

Lähettäjäyrietyksen lupa tarvitaan, jos radio- tai televisiolähetys lähetetään edelleen tai tallennetaan laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Televisiolähetystä ei saa ilman lähettäjäyrietyksen suostumusta toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan. Tallennetun lähetyksen siirtäminen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, lähettäminen uudelleen, levittäminen tai yleisölle välittäminen edellyttää myös lupaa lähettäjäyrietykseltä.

Radio- ja televisiolähetysten suoja-aika on 50 vuotta.

7. Oikeuksien siirtyminen

Taloudelliset oikeudet on mahdollista luovuttaa sopimuksella kokonaan tai osittain. Suositeltavaa on sopia oikeuksien luovutuksesta ja sen ehdoista aina kirjallisesti.

Moraalisia oikeuksia ei voi luovuttaa pysyvästi. Ne jäävät tekijälle, vaikka tämä olisi luovuttanut taloudelliset oikeutensa. Moraalisista oikeuksista voi luopua vain rajoitettuja käyttötarkoituksia varten.

Teoskappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutusta. Teoskappaleen – esimerkiksi elokuva- tai äänitalentteen – omistus ei oikeuta esittämään teosta julkisesti tai jakamaan sitä netissä. Tällaiseen tarvitaan aina lupa.

Oikeudesta teoksen muuttamiseen ja oikeuksien edelleen luovutukseen on myös aina sovitettava erikseen.

Työntekijän tekijänoikeudet eivät automaattisesti siirry työsuhteessa työnantajalle. Työsopimuksen määräykset, työsuhteen muut ehdot tai työtehtävän tarkoitus vaikuttavat siirtymisen perusteeseen ja laajuuteen. Poikkeuksena ovat tietokoneohjelman ja tietokannan tekijänoikeudet, jotka siirtyvät työnantajalle, ellei toisin ole sovittu.

Tekijän kuoltua sekä taloudelliset että moraaliset oikeudet siirtyvät perintönä hänen perillisilleen, joista tulee oikeudenhaltijoita. Oikeudet voi myös testamentata.

8. Käyttölupa

Teoksen käyttämiseen tarvitaan yleensä käyttölupa eli lisenssi. Luvan myöntää alkupe-
räinen oikeudenhaltija – tekijä tai lähioikeuden haltija – tai se, jolle tämä on oikeutensa
siirtänyt. Tavanomaisimpiin käyttötilanteisiin tarvittavan luvan saa järjestöltä, jonka oi-
keudenhaltija on valtuuttanut myöntämään lupia. Esitteen lopussa on lueteltu keskeisim-
mät tällaiset järjestöt.

Nimenomaisen sopimisen lisäksi tekijänoikeuden alaista materiaalia on mahdollista lisen-
soida ns. avoimella lisenssillä (open license). Käytännössä tällöin materiaali saatetaan
yleisön saataville esimerkiksi netissä ja tässä yhteydessä ilmoitetaan käytön ehdot.

9. Tekijänoikeuden rajoitukset

Lupaa teoksen käytölle ei tarvita kaikissa tilanteissa. Käyttö on vapaata, jos suoja-aika on
päättynyt, tai käyttö on jonkun tekijänoikeuslaisissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen pii-
rissä. Rajoitukseen voi vedota vain, jos käytettävä teos on hankittu laillisesti. Laillisia lähtei-
tä teoksille ovat mm. kaupoissa myytävät, kirjastoista lainattavat tai lahjaksi saadut aidot
tallenteet, sekä oikeudenhaltijoiden lisensoimat sisällöt radiossa, TV:ssä, verkkopalveluissa
ja internetin jakelualustoilla. Laittomia lähteitä ovat esimerkiksi piraattitallenteet ja vertais-
verkoissa tai muualla netissä luvatta välitetyt teokset.

Yksityinen kopiointi

Julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöä var-
ten. Muutamalla kappaleella tarkoitetaan yleensä 2–4 kopiota. Yksityistä käyttöä on valmis-
taminen omaan sekä perheen ja läheisen ystäväpiiriin tarpeisiin. Yksityistä käyttöä varten
valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen, kuten esimerkiksi jakaa
sitä netissä. Kopiointi ansio- tai elinkeinotoiminnassa ei ole milloinkaan yksityistä käyttöä.

Jos tallenteessa, kuten DVD:ssä tai Blu-ray-levyssä, on oikeudenhaltijan asettama teho-
kas tekninen suojaus, ei sitä saa kiertää yksityistä kopiointia varten. Tehokkaalla teknisellä
toimenpiteellä tarkoitetaan tekniikkaa, joka tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estää tai
rajoittaa teoksiin ilman oikeudenhaltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja
saavutetaan.

Tietokoneohjelmia, -pelejä tai digitaalisessa muodossa olevia tietokantaja ei saa kopioida,
ellei käyttöluvan ehdoissa erityisesti muuta todeta. Niistä saa valmistaa vain käytön kannal-
ta tarpeellisen varmuuskopion.

Tekijänoikeuslaissa mainittua oikeutta yksityiseen kopiointiin voidaan rajoittaa sopimuksella. Esimerkiksi monen laillisen sisältöpalvelun käyttöehdoissa kielletään sisällön lataaminen tai rajataan sitä.

Siteeraus

Sitaattien eli lainauksien tekeminen julkistetuista teoksista on sallittua hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Teos on julkistettu silloin kun se on luullisesti saatettu yleisön saataviin.

Sallittu siteeraaminen edellyttää, että tekijä, teos ja lähde mainitaan siinä laajuudessa kuin hyvä tapa vaatii; arvioinnissa voidaan huomioida alalla yleisesti vallitseva käytäntö. Hyvän tavan mukaisuus edellyttää myös sitä, että lainattava teos erottuu omasta teoksesta. Sitaatilla tulee olla myös asiallinen yhteys teokseen, jossa sitaattia käytetään (ns. vetoamisfunktio): sitaatin tulee selkeyttää, havainnollistaa tai taustoittaa siteeraavaa teosta. Sitaatteja ei saa käyttää pelkästään oman teoksen tai esityksen kiinnostavuuden lisäämiseen. Sitaatin käyttöä mainos- tai markkinointitarkoituksessa ei pidetä hyvän tavan mukaisena.

Tarkoituksen edellyttämä laajuus rajoittaa sallitun sitaatin pituutta. Arviointi tehdään tapauskohtaisesti, eikä siihen ole olemassa yleispätevää linjausta. Koko teoksen lainaaminen ei yleensä mene sallitun sitaatin piiriin. Lainattava teos ei myöskään saisi muodostaa merkittävää osaa lainaavan teoksen kokonaisuudessa.

Sitaatioikeuden käyttämistä ei ole rajoitettu tiettyyn teoslajiin tai tekniikkaan.

Parodia, pastissi ja karikatyyri

Parodia, pastissi ja karikatyyri rajoittavat tekijän yksinoikeutta sallia tai kieltää teoksen muokkaaminen.

Parodia eli ivamukaelma on huumorin tai pilailun ilmentymä, jolla viitataan olemassa olevaan teokseen mutta poiketaan siitä havaittavissa olevalla tavalla. Parodian ei tarvitse olla hyvän tavan mukaista ollakseen sallittu tekijänoikeuden rajoituksena. Näin ollen myös joidenkin mielestä alatyyliset parodiat sallitaan, kunhan ne eivät sisällä syrjivää viestiä.

Meemien on useimmiten katsottu olevan sallittuja parodian nojalla.

Pastissilla tarkoitetaan mukaelmaa tai yhdistelmäteosta, joka jäljittelee aiemman tekijän tai teoksen tyyliä. Pastissi on yleisintä kuvataiteessa, mutta mahdollista myös kirjallisuuden, elokuvan ja musiikin alalla. Pastissi eroaa parodiasta siten, ettei siinä tarvitse olla humoristista tai pilailupyrkimystä.

Karikatyöri on liioiteltu tai yksinkertaistettu humoristinen kuva, jota kutsutaan myös pilapiirrokseksi tai pilakuvaksi. Karikatyöriällä kiinnitetään tarkoituksellisesti huomiota kohteena olevan henkilön ominaisuuteen tai toimintaan. Poliittiset pilapiirroksat tai katutaitelijoiden hauskat, mallin ulkonäköä ylikorostavat muotokuvat ovat tyyppiesimerkkejä karikatyöristä.

Muut rajoitukset ja poikkeukset

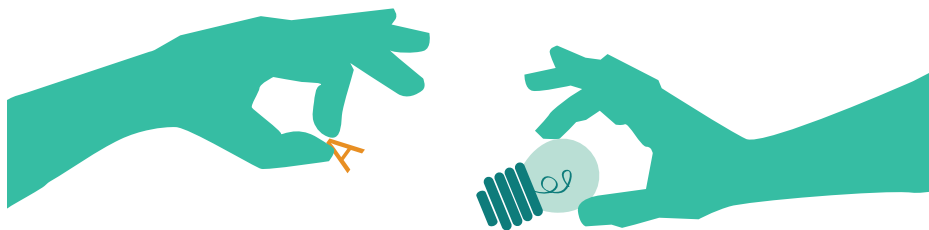
Tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetään edellä esiteltyjen rajoitusten lisäksi myös muista rajoituksista ja poikkeuksista tekijän yksinoikeuteen. Nämä koskevat muun muassa tekstin- ja tiedonlouhintaa, opetustoimintaa, väliaikaista kappaleen valmistamista ja lehdistön lainausoikeutta. Erityissäännöksiä on annettu muun muassa kirjastojen, arkistojen, museoiden sekä erinäisten laitosten hyväksi.

10. Tekijänoikeuden loukkaukset

Teoksen käyttö tekijänoikeuslain vastaisesti on tekijänoikeuden loukkaus. Kiellettyä on siten luvaton kappaleen valmistaminen ja yleisön saataviin saattaminen, sekä moraalisten oikeuksien rikkominen. Erikseen kiellettyä on myös teosten teknisten suojausten kiertäminen, sähköisten hallinnointitietojen muuttaminen sekä piraattitalenteiden maahan tuonti.

Järjestelmällistä tekijänoikeuksien loukkaamista kutsutaan piratismiksi. Se kohdistuu kaikkiin teoslajeihin, ja usein mittakaava on valtava. Ilmiön taustalla on järjestäytyntä talousrikollisuutta tai harmaata taloutta, jossa laittomien palveluiden ylläpitäjät keräävät huomattavia mainostuloja tai käyttäjämaksuja. Piraattipalvelut eivät maksa mitään korvauksia sisältöjen käytöstä tekijöille, tuottajille tai laillisille jakelijoille, mikä heikentää näiden mahdollisuuksia ansaita elantonsa ja investoida uuteen sisältöön.

Piratismi voidaan jakaa fyysiseen ja nettipiratismiin.

Nettipiratismi

Valtaosa tekijänoikeuden loukkauksista tapahtuu nykyään netissä. Digitaalisessa muodossa olevia teoksia on helppo kopioida ja jakaa maailmanlaajuisesti. Teosten luvattoman kopioinnin ja jakamisen ehkäisemiseksi oikeudenhaltijat käyttävät erilaisia teknisiä suojauskeinoja. Sähköisiin hallinnointitietoihin puolestaan sisällytetään teoksen tunnistetiedot, ja ne voivat sisältää myös teoksen käyttöehdot.

Yleisimpiä kanavia teosten luvattomalle jakamiselle ovat torrent-palvelut, laittomat IPTV-palvelut ja muut suoratoistosivustot sekä tallennustilapalvelut (nk. cyberlocker). Muusiikin luvattomaan jakeluun käytetään erityisesti nk. suoratoistorippausta.

Torrent-palveluilla viitataan yleisimpään vertaisverkkotekniikkaan (p2p), joka on itsessään laillinen, mutta jota käytetään yleisesti tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen luvattomaan jakamiseen. Aineistoa itselleen lataava henkilö jakaa lataamaansa aineistoa samalla muille, jolloin tiedostojen osat liikkuvat nopeasti käyttäjiltä toisille.

Suoratoistopalveluissa sisällöt ovat saatavilla joko itse sivustolla tai linkkinä eteenpäin lähdesivustolle. Laittomat suoratoistopalvelut jakavat suojattua aineistoa ilman oikeudenhaltijan lupaa. Lainvastaista on myös ansiotarkoituksessa tehty tai tietoinen linkittäminen verkkoon luvatta lisättyyn suojattuun aineistoon.

Verkkotallennustilapalveluiden käyttäjät lataavat palveluun tiedostoja, joihin johtavaa linkkiä jaetaan tämän jälkeen linkkiportaalisivustoilla tai sosiaalisessa mediassa. Suoratoistorippausta käytetään esimerkiksi YouTuben kaltaisissa palveluissa olevien musiikkivideoiden ääniraitojen muuntamiseen tietokoneelle tai muulle laitteelle ladattaviksi tiedostoiksi.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan piraattipalveluiden ylläpitäjät ovat sekä korvausvastuussa että mahdollisesti myös rikosoikeudellisessa vastuussa osallisuudestaan teosten luvattomaan käyttöön palvelussaan. Pelkkä sisältöjen lataaminenkin laittomasta lähteestä on tekijänoikeuslain vastaista, mutta toisin kuin luvaton jakaminen, se ei ole rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Luvattomasta latauksestakin voi syntyä korvausvastuu, mikäli henkilö tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että lähde oli laitton.

Tekijänoikeuslain säännökset mahdollistavat laittomaan toimintaan puuttumisen netissä. Tuomioistuin voi yksittäistapauksessa määrätä teleoperaattorin luovuttamaan oikeudenhaltijalle yhteystiedot sellaisesta nettiliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan luvatta yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa.

Lisätietoja laillisista sisältöpalveluista sekä vinkejä laittoman palvelun tunnistamiseen saa LaillisetPalvelut.fi -sivustolta.

Fyysinen piratismi

Fyysisellä piratismilla viitataan luvatta valmistettuihin ja levitettyihin tallennekopioihin tekijänoikeuden suojaamista sisällöistä, kuten elokuvista, musiikista tai peleistä. Fyysinen piratismi on edelleen yleistä monissa suomalaistenkin suosimissa turistikohdeissa. On kuitenkin hyvä muistaa, että piraattitallenteiden maahantuonti myös yksityiseen käyttöön on kielletty. Piraattitallenteita ei myöskään saa myydä edes kirpputorilla.

Piraattitallenteet voivat ensisilmäyksellä vaikuttaa aidoilta. Samoin piraattitallenteita myyvät verkkokaupat muistuttavat joskus erehdyttävästi laillisia sivustoja. Ulkomaalaisista verkkokaupoista tilauksia tehdessä onkin hyvä olla tarkkana. Vinkkejä piraattitallenteen ja laittoman verkkokaupan tunnistamiseen saa TTVK:n nettisivuilta.

11. Tekijänoikeuden loukkausten seuraamukset

Tekijänoikeuslain vastainen teoksen käyttö johtaa hyvitysvelvollisuuteen, vaikka olisi ollut tietämätön lainvastaisuudesta. Oikeudenhaltijalle maksettavan hyvityksen suuruus vastaa lähtökohtaisesti sitä, mitä lainmukaisesti toimien olisi joutunut maksamaan. Hyvityksen lisäksi korvattavaksi voi tulla oikeudenloukkauksen selvittämisen kulut ja muu aiheutunut vahinko, jos luvaton käyttö on ollut tahallista tai tuottamuksellista.

Tekijänoikeusrikkomuksesta säädetään tekijänoikeuslaissa. Tahallisesta tai törkeästä huolimattomuudesta tehdystä tekijänoikeuslain vastaisesta teoksen käytöstä tai moraalisten oikeuksien rikkomisesta voidaan tuomita sakkoihin.

Tekijänoikeusrikoksesta säädetään rikoslaissa. Tahallisesta ja ansiotarkoituksessa tehdystä tekijänoikeuden loukkauksesta, joka on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, voidaan tuomita sakkoja tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Netissä tehdyt oikeudenloukkaukset voidaan katsoa rikokseksi myös ilman ansiotarkoitusta, jos muut rikoksen edellytykset täyttyvät.

Lisäksi teknisen suojauksen kiertämisestä, teknisen suojauksen kiertämiskeinojen valmistamisesta ja levittämisestä sekä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisesta tai muuttamisesta voidaan tuomita sakkoihin tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen.

Piraattitallenteiden maahantuonnista voidaan myös tuomita sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Maahantuonnista seuraa myös hyvitysvelvollisuus oikeudenhaltijoille sekä laittomien tallenteiden takavarikointi ja hävittäminen. Myös nettipiratismi laittomasti valmistetut teoskappaleet määrätään yleensä hävitettäväksi.

Lisätietoa tekijänoikeuden loukkauksista ja niiden seuraamuksista saa TTVK:n nettisivuilta.

12. Palveluhakemisto

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

TTVK valvoo tekijänoikeuksia puuttamalla piratismiin sekä ehkäisevin keinoin että tekijänoikeuslain täytäntöönpanolla. Lisäksi TTVK tiedottaa ajankohtaisista tekijänoikeuteen ja piratismiin liittyvistä asioista, tarjoaa tekijänoikeudellista koulutusta ja neuvontaa sekä tuottaa aiheeseen liittyvää viestintä- ja tiedotusmateriaalia.

Sähköposti: info@ttvk.fi

Kotisivut: www.ttvk.fi, www.tekijanoikeus.fi

Audiovisual Producers Finland – APFI ry

Kotimaisia tuotantoyhtiöitä edustava elokuva- ja tv-tuottajien edunvalvontajärjestö.

Sähköposti: info@apfi.fi

Kotisivut: www.apfi.fi

Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry

Käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien tekijänoikeusjärjestö.

Sähköposti: avate@avate.fi

Kotisivut: www.avate.fi

Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry

Gramex edustaa musiikin esittäjiä ja äänitteiden tuottajia; sillä on kattavasti asiakassopimuksia muusikoiden, artistien, kapellimestarien ja tuottajien kanssa. Gramex myy lupia äänitteiden ja musiikkivideoiden käyttöön esimerkiksi radiossa, tv-ohjelmissa ja erilaisissa av-tuotannoissa.

Sähköposti: asiakaspalvelu@gramex.fi

Kotisivut: www.gramex.fi

Kopiosto ry

Tekijöiden, esittäjien ja kustantajien tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa kattavasti Suomen luovaa alaa. Kopiosto myöntää lupia tekijänoikeuden suojaamien julkaisujen ja audiovisuaalisten teosten erilaisiin käyttötapoihin.

Sähköposti: kopiosto@kopiosto.fi

Kotisivut: www.kopiosto.fi

Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö, joka myöntää lupia kuvataiteen teosten käyttäjille ja hallinnoi edustamiensa taiteilijoiden näyttelykorvauksia sekä kuvataiteen jälleenmyyntikorvauksia.

Sähköposti: kuvasto@kuvasto.fi

Kotisivut: www.kuvasto.fi

Sanasto ry

Kirjailijoita ja kääntäjiä edustava tekijänoikeusjärjestö. Myöntää lupia kirjallisuuden käyttöön ja palvelee kirjallisuuden tekijöitä tilittämällä tekijänoikeuskorvauksia, valvomalla tekijänoikeuksia ja neuvomalla tekijänoikeuskysymyksissä.

Sähköposti: info@sanasto.fi

Kotisivut: www.sanasto.fi

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Teosto toimii linkkinä musiikin käyttäjien ja tekijöiden välillä edustaen musiikin säveltäjiä, sanoittajia, sovittajia ja kustantajia. Teosto myy musiikin käyttölupia eri alojen toimijoille.

Yhteydenotto: www.teosto.fi/yhteystiedot

Kotisivut: www.teosto.fi

GT Musiikkiluvat

Teoston ja Gramexin perustama yhteisyritys, joka vastaa taustamusiikkilupien myynnistä.

Yhteydenotto: www.musiikkiluvat.fi/asiakaspalvelu

Kotisivut: www.musiikkiluvat.fi

Suomen Filmikamari ry

Filmikamarin jäsenjärjestöt edustavat kattavasti elokuvateattereita sekä elokuvien maahantuoja ja levittäjiä. Filmikamari auttaa elokuvien käytön lupa-asioissa.

Sähköposti: filmikamari@filmikamari.fi

Kotisivut: www.filmikamari.fi

Elokuvalisenssi

Elokuvalisenssi (osa M&M Viihdepalvelua) tarjoaa esityslupia elokuvien julkiseen esittämiseen. Elokuvalisenssin verkkopalvelussa on valikoima kotimaisia ja ulkomaisia elokuvia.

Sähköposti: info@elokuvalisenssi.fi

Kotisivut: www.elokuvalisenssi.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tekijänoikeusasioista vastaava ministeriö. Sen tehtäviin kuuluvat mm. tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen ja EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten valmisteluun osallistuminen. Tekijänoikeusneuvoston lausunnot löytyvät OKM:n nettisivuilta.

Sähköposti: kirjaamo.okm@gov.fi

Kotisivut: www.okm.fi

Ajantasainen tekijänoikeuslaki: www.finlex.fi

TTVK

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

www.ttvk.fi

www.tekijanoikeus.fi

info@ttvk.fi

Keilasatama 2 A, FI-02150 Espoo

Esite on toteutettu osittain opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadulla erityisavustuksella.

© Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2023